Держава та регіони

ISSN 2219-8741

Серія: Соціальні комунікації
2024, № 2 (58)

Науково-виробничий рецензований журнал виходить щоквартально

Головний редактор:
Бессараб А. О., д. н. із соц. ком., професор

Редакційна колегія:

Соціологія

Зоська Я. В., д. соц. н., професор (заступник головного редактора)
Гордієнко Н. М., д. соц. н., професор
Позднякова-Кирбят'єва Е. Г., д. соц. н., професор
Кодацька Н. О., к. соц. н., доцент

Соціальні комунікації

Пономаренко Л. Г., д. н. із соц. ком., професор (заступник головного редактора)
Богуславський О. В., д. н. із соц. ком., професор
Гиріна Т. С., д. н. із соц. ком., професор
Дяченко М. Д., к. н. із соц. ком., д. пед. н., професор
Женченко М. І., д. н. із соц. ком., доцент
Зелінська Н. В., д. філол. н., професор
Зикун Н. І., д. н. із соц. ком., професор
Ковпак В. А., д. н. із соц. ком., доцент
Лизанчук В. В., д. філол. н., професор
Пенчук І. Л., д. н. із соц. ком., професор
Поплавська Н. М., д. філол. н., професор
Теремко В. І., д. н. із соц. ком., доцент
Фінклер Ю. Е., д. філол. н., професор
Холод О. М., д. філол. н., професор
Шевченко О. В., д. н. із соц. ком., професор
Хітрова Т. В., к. філол. н., професор
Бондаренко І. С., к. філол. н., доцент
Досенко А. К., к. н. із соц. ком., доцент
Кіца М. О., к. н. із соц. ком., доцент
Козиряцька С. А., к. н. із соц. ком., доцент
Мудра І. М., к. н. із соц. ком., доцент
Полєжаєв Ю. Г., к. н. із соц. ком., доцент

Іноземні члени редакційної колегії:

О. Синовець, д. філос. в галузі соціології (Республіка Польща)
Б. Плішка, д. філос. в галузі політології (Республіка Польща)
Рагімлі Руслан Гілал огли, к. і. н., доцент (Азербайджан)

Рецензенти:

Гиріна Т. С., Досенко А. К., Зоська Я. В., Кіца М. О., Ковпак В. А., Мудра І. М., Пономаренко Л. Г., Трегуб А. М., Хітрова Т. В., Чернявська Л. В.

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата **наук** із **соціальних комунікацій, спеціальність 061**
(Наказ МОН України від 02.07.2020),
доктора і кандидата **соціологічних наук, спеціальність 054**
(Наказ МОН України від 24.09.2020)
Категорія Б

Засновник:
Класичний приватний університет
внесено до Реєстру суб'єктів у сфері медіа Рішенням Національної ради України з питань телебачення та радіомовлення № 1543 від 09.05.2024
Ідентифікатор медіа R30-05047
Видавець:
Класичний приватний університет
Свідоцтво Державного комітету телебачення та радіомовлення України про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції Серія ДК № 3321 від 25.11.2008

Журнал ухвалено до друку вченою радою Класичного приватного університету
29 травня 2024 р., протокол № 9

Усі права захищені. Повний або частковий передрук і переклади дозволено лише за згодою автора і редакції. При передрукуванні посилання на журнал «ДЕРЖАВА та РЕГІОНИ. СЕРІЯ: СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ» обов'язкове.

За повноту та достовірність викладених фактів і положень відповідальність несуть автори публікацій.

Редактори: А. Бессараб (укр.), О. Івченко (англ.)
Технічний редактор: Ю. Бабич
Дизайнер обкладинки: Я. Зоська

Адреса редакції:
Класичний приватний університет
69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70б
Телефони/факс: (0612) 220-58-42, 63-99-73

Здано до набору 22.05.2024
Підписано до друку 04.06.2024
Формат 60×84/8. Друк цифровий. Тираж 300 пр.
Замовлення № 3-23/24Ж.
Виготовлено на поліграфічній базі Класичного приватного університету

DOI https://doi.org/10.32840/cpu2219-8741/2024.2(58)

© Класичний приватний університет, 2024

ЗМІСТ

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ

Х. Р. Білограць
ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНІ СПЕЦОПЕРАЦІЇ В УКРАЇНІ: СПЕЦИФІКА ТА КЛАСИФІКАЦІЇ — 3 — ***Kh. Bilohrats***
INFORMATION-PSYCHOLOGICAL SPECIAL OPERATIONS IN UKRAINE: FEATURES AND CLASSIFICATIONS

ТЕОРІЯ, ІСТОРІЯ ТА ПРАКТИКА ЖУРНАЛІСТИКИ

Т. Г. Бондаренко, С. В. Коваль
ЦИФРОВІ РЕСУРСИ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ЖУРНАЛІСТСЬКИХ РОЗСЛІДУВАНЬ: РЕГІОНАЛЬНИЙ ДОСВІД — 9 — ***T. Bondarenko, S. Koval***
DIGITAL RESOURCES FOR INVESTIGATIVE JOURNALISM: REGIONAL EXPERIENCE

Т. С. Гиріна
СПРИЙНЯТТЯ УКРАЇНЦЯМИ ЖУРНАЛІСТСЬКИХ РОЗСЛІДУВАНЬ: ОСМИСЛЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ — 17 — ***T. Hyrina***
UKRAINIANS' PERCEPTION OF JOURNALISTIC INVESTIGATIONS: UNDERSTANDING THE RESULTS OF AN EMPIRICAL STUDY

В. М. Швець
ДЕКОЛОНІЗАЦІЯ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ: ТРАНСФОРМАЦІЯ ТЕЛЕВІЗІЙНОГО КОНТЕНТУ — 25 — ***V. Shvets***
DECOLONIZATION OF THE MODERN UKRAINIAN INFORMATION SPACE: TRANSFORMATION OF TELEVISION CONTENT

ПРИКЛАДНІ СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

В. В. Андрушків
ІНСТРУМЕНТИ ДИДЖИТАЛІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ ЛОКАЛЬНИХ МЕДІА — 34 — ***V. Andrushkiv***
DIGITALIZATION TOOLS OF UKRAINIAN LOCAL MEDIA

Д. В. Гавловський
УКРАЇНСЬКЕ ВІЙСЬКО ТА ПРОПАГАНДА КРЕМЛЯ: ТИПОЛОГІЯ ФЕЙКОВИХ НАРАТИВІВ — 41 — ***D. Gavlovskyi***
UKRAINIAN MILITARY AND KREMLIN PROPAGANDA: TYPOLOGY OF FAKE NARRATIVES

А. К. Досенко
СМАРТФОННА ЖУРНАЛІСТИКА: СУЧАСНІ НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ — 47 — ***A. Dosenko***
SMARTPHONE JOURNALISM: MODERN ACADEMIC AND PRACTICAL APPROACHES TO THE STUDY

Н. Ф. Семен
МАНІПУЛЯТИВНІ ПРИЙОМИ В ПУБЛІКАЦІЯХ УКРАЇНСЬКИХ ТГ-КАНАЛІВ — 53 — ***N. Semen***
MANIPULATIVE TECHNIQUES IN THE PUBLICATIONS OF UKRAINIAN TELEGRAM-CHANNEL

Д. С. Файвішенко, О. В. Брюхно
МЕДІАМАНІПУЛЯЦІЇ ПІД ЧАС ВІЙНИ — 58 — ***D. Fayvishenko, O. Briukhno***
MEDIA MANIPULATIONS IN TIMES OF WAR

ЗМК У ФОКУСІ СОЦІОЛОГІЇ

В. І. Алещенко, М. В. Туленков
СТРАТЕГІЧНА ПОЗИЦІЯ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ СОЦІАЛЬНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ — 64 — ***V. Aleshchenko, M. Tulenkov***
STRATEGIC POSITION OF RISK MANAGEMENT OF SOCIAL ORGANIZATIONS IN CONDITIONS OF MARTIAL LAW

УДК 316.77:070:654.195:314.743

DOI 10.32840/cpu2219-8741/2024.2(58).3

Т. С. Гиріна

доктор наук із соціальних комунікацій, професор
завідувач кафедри соціальних комунікацій, словесності та культури
e-mail: hirinatetyana@gmail.com; ORCID: 0000-0003-1587-8767
Державний податковий університет
вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, Київська обл., Україна, 08200

СПРИЙНЯТТЯ УКРАЇНЦЯМИ ЖУРНАЛІСТСЬКИХ РОЗСЛІДУВАНЬ: ОСМИСЛЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Мета дослідження *– внесення до наукового дискурсу емпіричних знань про сприйняття журналістських розслідувань українською аудиторією, очікувань та довіри до контенту, продукованого розслідувачами на регіональному, національному та міжнародному рівнях.*

Методологія дослідження*. Методологічний апарат дослідження забезпечено використанням методів аналізу, синтезу, узагальнення, описово-аналітичного методу з елементами функційного аналізу. З метою визначення ставлення та орієнтації українських користувачів цифрових медіа до журналістських розслідувань у період 04–10 грудня 2023 р. проведено електронне опитування методом анкетування українців за допомогою використання сервісу Google Forms, n=65 респондентів, які відповіли на запитання, переважно закритого типу.*

Результати дослідження. *З'ясовано, що 72,3% українців з різною періодичністю слідують та звертають увагу на розслідувальні матеріали в медіа. Більшість учасників опитування довіряють повністю чи довіряють залежно від аргументації, наведеної в розслідуваннях (разом 62,5%), скоріше не довіряють чи повністю скептично ставляться до них 37,5%. Тематична орієнтація до журналістських розслідувань корелює з пропонованими на інформаційному ринку проєктами. Таким чином, найбільшим рівнем інтересу користуються розслідування, присвячені політичній корупції (73,8%) та корупції у сфері економіки (72,3%). На вимогу часу є запит серед українців на справедливість у сфері боротьби з корупцією під час війні в Україні (27,7%), відбудови України (12,3) та суспільній сфері (10,8%).*

Новизна *статті полягає в доповненні наукової дискусії емпіричним розумінням того, як українська аудиторія сприймає журналістські розслідування, у чому полягають їхні очікування та рівень довіри до інвестигативного контенту, створеного на регіональному, національному й міжнародному рівнях.*

Практичне значення*. Матеріали та результати дослідження мають потенціал до використання теоретиками журналістики в межах подальших досліджень з галузі та практиками журналістами-розслідувачами для розгляду очікувань, рівнів зацікавленості й включеності українців в антикорупційний дискурс засобами медіа.*

Ключові слова: *антикорупційна журналістика, боротьба з корупцією, економічна журналістика, журналістське розслідування, інформаційний простір, медіасупровід відбудови України.*

І. Вступ

Осмислення антикорупційного ефекту успішних журналістських розслідувань у галузі економіки зумовлена безпрецедентною загрозою, яку становить для економічному розвитку України корупція на всіх щаблях владної й економічної вертикалі, сприяючи нерівності, підриваючи суспільну довіру та перешкоджаючи сталому прогресу. У складному ландшафті економічної діяльності журналістське розслідування стає потужним інструментом для розкриття корупційних дій, викриття правопорушень і притягнення до відповідальності причетних. Розслідувальний медіаринок в Україні представлений десятками галузевих проєктів, значна частина редакцій мають у своїй структурі розслідувальні підрозділи чи окремі журналісти періодично досліджують конкретні теми. Не вичерпний перелік, проте широке підґрунтя пропонованого дослідження становить контент телевізійної програми «Слідство.інфо», «Hromadske.ua»; Рівненського агентства журналістських розслідувань; Кримського центру журналістських розслідувань; Миколаївського центру журналістських розслідувань та Центру журналістських розслідувань «Сила правди», агенції журналістських розслідувань «Свідомо», агентства журналістів-розслідувачів «Четверта Влада», Запорізького центру розслідувань, «Наші гроші», сайту Українських Новин «Центру журналістських роз-

© Гиріна Т. С., 2024

слідувань», «Лівий берег», «LIGA.net», «Українська правда» тощо. Мейнстримною в інвестигативній журналістиці України є діяльність незалежної команди журналістів і юристів-антикорупційників, що завдають змін «Bihus.Info», та проєкт журналістських розслідувань Радіо Свобода «Схеми».

Із цієї причини міжнародні агенції підтримки ЗМК та групи розвитку журналістики мають на меті забезпечити підтримку журналістських розслідувань, надавши для неї частину відновлювального фонду для України в повоєнний період. Частина цих ресурсів має бути спрямована на підтримку медіаосвіти, навчання журналістів у сфері судово-бухгалтерської експертизи, державних закупівель, а також оволодіння навичками, необхідними для використання найсучасніших технологій для аналізу фінансових даних. Крім того, засоби масової інформації варто заохочувати до співпраці з громадянським суспільством і місцевими громадами для моніторингу відбудови, особливо в районах, які зазнали найбільших руйнувань. Будь-яка життєздатна антикорупційна стратегія також має забезпечувати транскордонне співробітництво та спільні розслідування за підтримки регіональних і міжнародних медіа [1].

«Найкраща форма патріотизму в журналістиці – це викривати те, що погано, а не хвалити те, що працює» – слушно зауважила на заході для медіапрофесіоналів «RE:COVER» (у межах програми «Голоси України», що фінансується МЗС Німеччини і яку організовує Європейський центр свободи преси та ЗМК) журналістка-розслідувачка англомовного українського ЗМК «The Kyiv Independent» А. Миронюк [13].

Розслідувальну журналістику та її роль для посилення демократії в країні осмислив О. Ярощук [4]. Аналітики Альянсу за забезпечення демократії Д. Рудольф, Н. Айзен та К. Бертрон і Кемерон в аналітичній статті «Український антикорупційний фронт. Як допомогти українцям виграти війну та мир, стоячи спиною проти олігархії» констатують, що нині наша держава «бореться за життя проти російського вторгнення, а українці разом з тим продовжують вести свою тривалу внутрішню боротьбу з олігархією та корупцією» [12]. Етику професійної комунікації під час проведення розслідування публічної інформації виклав М. Йосерізал Сарагіх [14]. Наукове підґрунтя осмислення потенціалу розслідувальної журналістики становлять праці О. Бондаренко, С. Уткіної, М. Колеснікової із Сумського державного університету щодо ролі ЗМК у запобіганні корупції. У дослідженні наголошено, що «наявність ефективної медіасистеми є основою реалізації принципу публічності в діяльності державного управління та забезпечення ефективного прозорого нагляду за його діяльністю» [5, с. 70–93]. Медіа як складову боротьби з корупційними злочинами під час війни в Україні розкрили Ю. Головкін, С. Семенишин, О. Таволжанський [6], а дослідники ефективності національної антикорупційної політики України О. Котуков, Т. Котукова, К. Козлов моніторинг і контроль громадянського суспільства та журналістського середовища на ряду з узгодженою державною антикорупційною стратегією, новоствореною структурою антикорупційних органів; доброчесною державною службою, упроваджуваною електронною системою публічних закупівель та управління майном, регулярною публічною звітністю визначають найефективнішими антикорупційними заходами для нашої держави [10, с. 304–313]. У межах дослідження проаналізовано доробок зарубіжних науковців, професійний інтерес яких лежить у площині розслідувальної журналістики, зокрема Дж. Джалаладін, Г. Расул Мурада, Х. Мудхафар Алі (Курдистані) [8, с. 1–26], А. Ісмаїл, М. Хайрі Ахмад та Ч. Су Мустаффа (Малайзія) [7, с. 50–79], Д. Попелець (Вишеградський регіон) [11], Н. Сесус Сільва, М. Хосе Пальса Мампрея Дос-Сантос, Н. Батіста та Ф. Мата (Португалія) [9, с. 171–179].

Київський міжнародний інститут соціології (КМІС) 29 листопада – 9 грудня 2023 р. провів всеукраїнське опитування громадської думки «Омнібус». Методом телефонних інтерв'ю з використанням комп'ютера на основі випадкової вибірки мобільних телефонних номерів (з випадковою генерацією телефонних номерів та подальшим статистичним зважуванням) опитано 1031 респондента з усіх регіонів України (крім АР Крим). Опитування проводили з дорослими (у віці 18 років і старше) громадянами України, які на той момент проживали на території України (у межах, які контролювалися владою України до 24 лютого 2022 р.) [2]. Встановлено, що «значно втратили довіру українські ЗМІ, чиї показники довіри повернулися до рівня грудня 2021 р. Так, за останній рік з 57% до 29% стало менше тих, хто довіряє українським ЗМІ (натомість з 14% до 40% стало більше тих, хто не довіряє їм)» [2]. Однак навіть ці цифри порівняно з рівнем довіри до правоохоронних органів вражають, адже «критично низькою із значним погіршенням порівняно з минулим роком є довіра до судів і прокурорів. Лише 12% українців довіряють судам, і лише 9% довіряють прокурорам. Не довіряють – відповідно, 61% і 64%. У грудні 2022 р. судам довіряли 25%, прокурорам – 21%, але більш важливо, що було значно менше (удвічі) тих, хто не довіряв їм» [2].

За таких умов у суспільства є запит на захист їхніх прав та нульовий рівень толерування корупції та правопорушень, які при цьому можуть мати місце і в органах внутрішніх справ та правопорядку. Одним із можливих векторів забезпечення громадянам права на соціальну справедливість є журналістські розслідування, що їх реалізують професійні колективи, і які не обмежені у виборі тем для вивчення та корупційних схем для викривання.

Пропонована розвідка є складовою емпіричного осмислення потенціалу журналістських розслідувань в аспекті забезпечення сталого розвитку та довіри до національної економіки України в інвесторів та зарубіжних партнерів як в умовах війни, так і на етапі повоєнної відбудови.

ІІ. Постановка завдання та методи дослідження

Мета статті полягає у внесенні до наукового дискурсу емпіричних знань про сприйняття журналістського розслідування українською аудиторією, очікувань і довіри до контенту, продукованого розслідувачами на регіональному, національному та міжнародному рівнях.

З метою визначення ставлення та орієнтації українських користувачів цифрових медіа в період 04–10 грудня 2023 р. було проведено електронне опитування методом анкетування українців за допомогою використання сервісу Google Forms, *n*=65 респондентів, які добровільно зголосилися відповісти на запитання, переважно закритого типу. Опитані українці дорослого віку, з вищою освітою, які на момент заповнення анкети постійно проживали в Україні, тож висловлювали власні судження, перебуваючи всередині суспільного процесу. Проаналізована вибірка не є репрезентативною з огляду на кількість опитаних респондентів, а висловлені результати, скоріше є тенденційними та потребують подальшого дослідження. За допомогою методу аналізу зібраних даних проведено вторинне осмислення підсумків анкетування.

Методологічний апарат дослідження посилено використанням методів аналізу, синтезу, узагальнення – для опрацювання теоретичної й емпіричної основи дослідження; контент-аналізу з елементами статистичного методу – для осмислення змісту, форми та структури журналістських розслідувань в україномовному медіапросторі, описово-аналітичного методу з елементами функційного аналізу для розгляду потенційних характерів впливу й значення для поступу демократичних ініціатив у суспільстві.

ІІІ. Результати

Встановлено, що розслідувальні проєкти викликають інтерес більшої половини користувачів цифрових медіа (72,3%), не цікавляться подібною тематикою лише 27,7% респондентів (рис. 1).

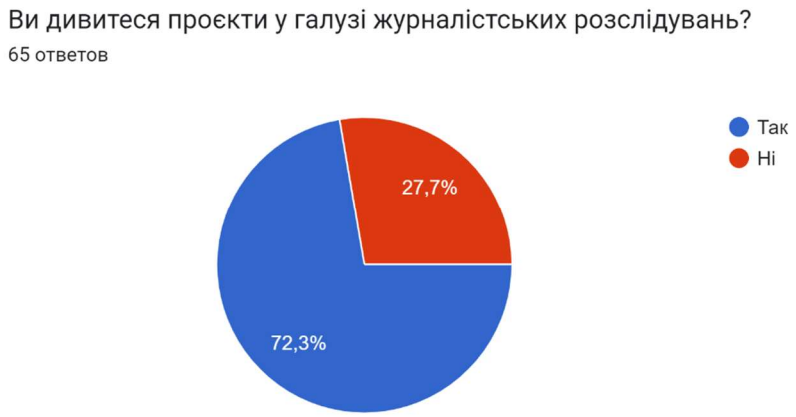

Рис. 1. Зацікавленість опитаних респондентів тематикою журналістських розслідувань у медіа [3]

Високий рівень інтересу до подібних журналістських проєктів викликає довіру у 34,4% опитаних, ще 35,9% українців схильні вирити сказаному, якщо аргументи, викладені в матеріалі, видадуться доведеними та безальтернативними. Скептично ставляться до самого формату 26,6% опитаних, і лише 3,1% повністю не довіряють (рис. 2).

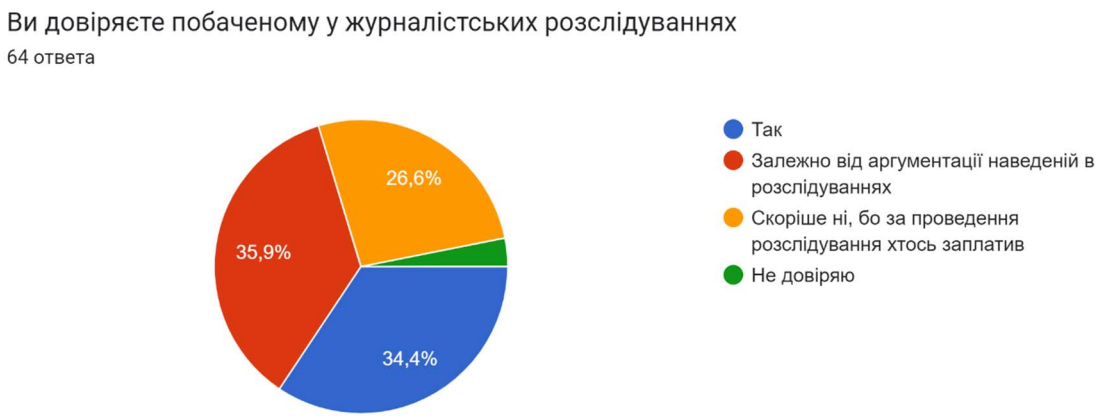

Рис. 2. Рівень довіри респондентів до журналістських розслідувань [3]

Тематична орієнтація журналістських розслідувань корелює з пропонованими на інформаційному ринку проєктами. Таким чином, найбільшим рівнем інтересу користуються розслідування, присвячені політичній корупції (73,8%) та корупції у сфері економіки (72,3%). На вимогу часу є запит серед українців на справедливість і недопустимість корупції на війні в Україні (27,7%), зацікавленість у тематиці відбудови України (12,3%), російсько-українських зв'язків, у контексті бізнесінтересів, досі наявних попри відкриту агресію з боку росії (10,8%), та суспільної сфери (10,8%) (рис. 3).

Рис. 3. Зацікавленість респондентів у різній тематиці журналістських розслідувань [3]

Часто розслідування мають комплексний характер і можуть охоплювати зв'язки кількох компаній, організацій, у тому числі родинних зв'язків. Респонденти вважають допустимим робити об'єктами досліджень родичів високопосадовців, навіть якщо вони не є державними службовцями чи публічними людьми (38,5%). Подібний рівень інтересу зумовлений високим рівнем запиту на соціальну справедливість та нульове толерування корупції в українському суспільстві, втім наштовхуються на протидію, на спротив з боку об'єктів дослідження, адже в окремих випадках на журналістів може чинитися тиск, у тому числі із залученням адміністративних важелів.

Рис. 4. Ставлення респондентів до допустимості розслідувань стосовно членів родин високопосадовців, щодо яких є підозра в протиправному збагаченні [3]

Нульове толерування корупції серед українців підтверджують результати проведеного опитування, де 49,2% респондентів ставляться негативно до будь-яких проявів корупції, проте ще 35,4% констатують, що інколи корупційні діяння допомагають досягти бажаного результату та вирішити потрібні громадянам питання. Попри те, що нейтрально до корупції ставляться 15,4% респондентів, жоден з опитуваних українців не висловив позитивного ставлення (рис. 5).

Рис. 5. Ставлення респондентів до проявів корупції в різних сферах суспільного життя [3]

Попри те, що в більшості своїй українці негативно ставляться до корупції, значна частина має досвід вчинення неправомірних корупційних дій, хоч у побуті вони сприймаються як частина життя, що полегшує вирішення окремих питань та не корелює із загальним негативним ставленням до корупції у владних колах. Так, 30,8% респондентів протягом 2023 р. самі давали хабарі з власної ініціативи, ще 35,4% ставали об'єктами вимагання «подяки». Таким чином, більша частина респондентів лише протягом року була дотична до корупційних дій, на противагу лише 7,7%, які не давали, бо не було потреби, та 26,8%, які свідомо не дають хабарів навіть за умови, що це полегшило б їм життя (рис. 6).

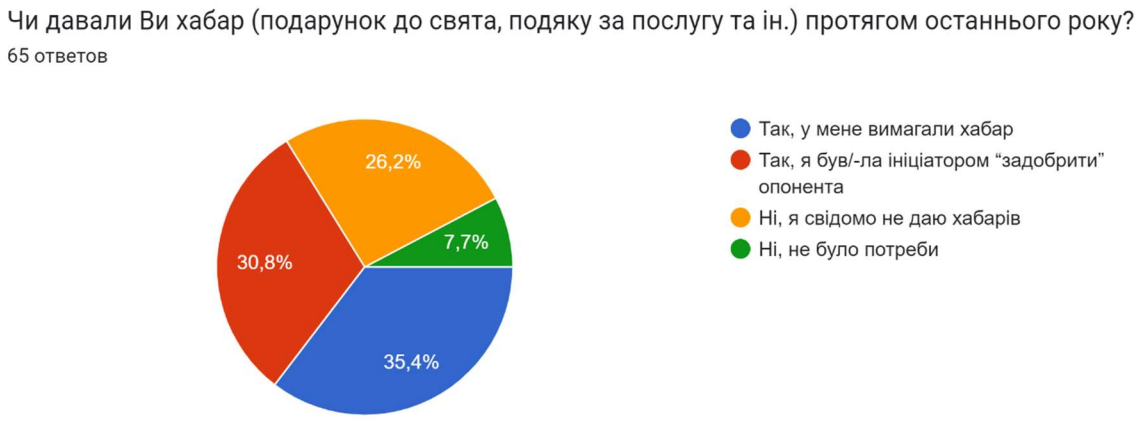

Рис. 6. Дотичність респондентів до корупційних діянь за останній рік [3]

Найскладнішим із запропонованої анкети для дослідника було запитання щодо корупційності нашої держави в цілому. На пряме запитання схвально відповіла понад половина респондентів (61,5%), висловили сумнів 29,2%, і лише 9,2% вірять, що окремі випадки корупції не визначають у цілому країну, соціальні, політичні та економічні інститути якої позбавлені панівного впливу протиправної складової на всі рівнях (рис. 7).

Таким чином, реалізоване дослідження дає всебічне розуміння складної багатовимірної взаємодії між журналістськими розслідуваннями, ставленням суспільства до корупції та життєвим досвідом українців. Отримані дані підкреслюють ключову роль журналістських розслідувань як вагомої опори в боротьбі з корупцією в країні та її викритті. Переважний інтерес до розслідувальних проєктів, який демонструють 72,3% респондентів, є свідченням зростання попиту на прозорість, підзвітність та справедливість в українському суспільстві. Результати опитування формують різнобічну картину довіри аудиторії до журналістських розслідувань: 34,4% респондентів висловлюють високий рівень довіри, ще 35,9% готові переконувати за допомогою добре обґрунтованих аргументів. Це свідчить про вимогливу аудиторію, яка цінує журналістську точність і ретельність у дослідженні. При цьому 26,6% респондентів ставляться до журналістських розслідувань скептично, і лише 3,1% висловлюють повну недовіру. Ці цифри підкреслюють важливість збереження журналістської доброчесності для підвищення рівня довіри та залучення громадськості.

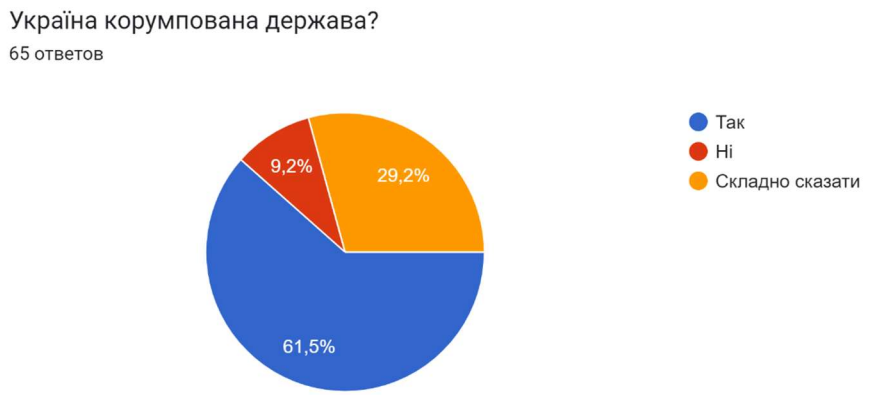

Рис. 7. Оцінка респондентами корумпованості України як держави [3]

Виявлені в опитуванні тематичні переваги співзвучні актуальним проблемам українського суспільства. Зацікавленість у тематиці політичної корупції (73,8%) та економічної корупції (72,3%) в інтересах респондентів підкреслює колективне занепокоєння основними проблемами, що стосуються нації. Більше того, попит на справедливість виходить за межі цих сфер: значний відсоток висловлює інтерес до корупції, пов'язаної з війною в Україні (27,7%), національною відбудовою (12,3%), російсько-українськими відносинами (10,8%) та публічною сферою (10,8%). Ці переваги свідчать про те, що журналістське розслідування є життєво важливим інструментом для вирішення широкого спектра суспільних проблем.

IV. Висновки

У дослідженні акцентовано на проблемах, з якими стикаються журналісти-розслідувачі. До прикладу той факт, що 38,5% респондентів вважають прийнятним розслідування таких зв'язків, підкреслює суспільний запит на справедливість. Водночас визнає потенційні перешкоди та ризики, з якими можуть зіткнутися журналісти, включаючи опір і тиск з боку суб'єктів розслідування. Ця подвійна перспектива відображає тонкий баланс, якого журналісти-розслідувачі повинні дотримуватися, щоб виконувати свою вагому роль у суспільстві. Опитування ще раз підтверджує переважальну позицію абсолютної нетерпимості до корупції серед українців. Майже половина респондентів (49,2%) висловлюють різко негативне ставлення, що свідчить про широкий суспільний консенсус проти корупції. Дослідження також містить нюанси: 35,4% вважають, що інколи корупційні дії можуть призвести до бажаних результатів. Ця складність свідчить про те, що хоча більшість прямо засуджує корупцію, значна частина вважає її прагматичним засобом вирішення певних проблем, вказуючи на глибший суспільний виклик.

Важливим аспектом дослідження є осмислення дисонансу між ставленням суспільства та індивідуальною поведінкою щодо корупції. Незважаючи на негативне ставлення до корупції, значна частина респондентів визнає свою участь у корупційних діях. Коли респонденти дають хабарі (про такий досвід заявили 30,8% опитаних) чи очікують на «подяку» (не проти її отримати 35,4% опитаних), вони стають частиною корупційного механізму, який стосовно себе протиправним не вважають. Натомість державу корумпованою назвали 61,5% респондентів. Проведене дослідження підкреслює складний і багатогранний характер взаємозв'язку між журналістськими розслідуваннями, ставленням суспільства до корупції та індивідуальним досвідом участі в корупційних діях, які пересічний громадянин може кваліфікувати не так однозначно. Хоча журналістські розслідування є потужним інструментом боротьби з корупцією, суспільні складності, суперечності та виклики вимагають цілісного підходу. Зусилля щодо боротьби з корупцією мають виходити за межі журналістських розслідувань та охоплювати ширші системні реформи, освіту й культурні зміни. Лише завдяки комплексній стратегії Україна може сподіватися побудувати прозоріше, підзвітне та справедливе суспільство.

Викриття корупції за результатами журналістських розслідувань є важливим механізмом на шляху забезпечення прозорості національної економіки, втім не менш важливим, з погляду подальших досліджень є вектор на підвищення обізнаності громадськості. Майбутні розслідування мають містити осмислення перспектив проведення інформаційних просвітницьких кампаній, спрямованих на ознайомлення українців з наслідками корупції, ролі кожного в утвердженні побутової корупції, стимулювання громадян до нульового толерування корупції на всіх рівнях та участі у боротьбі з нею.

Список використаної літератури

1. Вайт Е. Журналістика є ключем до перемоги України у війні з корупцією. *Проект EJN за підтримки фонду Евенса*. URL: https://ethicaljournalismnetwork.org/journalism-is-the-key-to-winning-ukraines-war-on-corruption-ukrainian (дата звернення: 19.01.2024).

2. Динаміка довіри соціальним інституціям у 2021–2023 РОКАХ. *КМІС.* URL: https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1335&page=1#:~:text=Трохи%20знизилася%20довіра%20до%20СБУ,Графік%201 (дата звернення: 19.01.2024).
3. Опитування «Реалізація антикорупційної функції журналістських розслідувань в галузі економіки». *GooleForms.* URL: https://docs.google.com/forms/d/1ssltGIXliV1JOBdK_SK2grq1cthScwuXsTRZA3wlxzQ/edit#responses (дата звернення: 19.01.2024).
4. Ярощук О. Розслідувальна журналістика та її роль для демократії. *IMI.* URL: https://freedomhouse-files.s3.amazonaws.com/Investigative%20journalism_UKR_FINAL.pdf (дата звернення: 19.01.2024).
5. Bondarenko O., Utkina S., Kolesnikova M. The role of mass media in preventing corruption. *The Law, State and Telecommunications Review*. 2021. Vol. 13. № 1. P. 70–93.
6. Holovkin B., Semenyshyn M., Tavolzhanskyi O., Lysodyed O., Smetanina N. Fight against corruption-related crimes in wartime in Ukraine. *International Annals of Criminology*. URL: https://www.cambridge.org/core/journals/international-annals-of-criminology/article/abs/fight-against-corruptionrelated-crimes-in-wartime-in-ukraine/D1F07130CB2594E302A1FD78E137D6A1 (date of request: 19.01.2024).
7. Ismail A., Khairie Ahmad M., Su Mustaffa C. Investigative journalism in Malaysia: the battle between outside and inside newsroom challenges. *SHS Web of Conferences*. 2017. № 33 (1). P. 50–79.
8. Jalaladeen J., Rasool Murad J., Mudhafar Ali H. The role of investigative journalism in combating corruption in Kurdistan region: (an analytical study). *Journal of Raparin University*. 2023. № 10 (2). P. 1–26.
9. Jesus Silva N., José Palma Lampreia Dos-Santos M., Batista N., Mata F. Crowdfunding as entrepreneurial funding for investigative journalism in Portugal. *European Conference on Management Leadership and Governance*. 2023. № 19 (1). P. 171–179.
10. Kotukov O., Kotukova T., Kozlov K., Odyntsova O. The effectiveness of the national anti-corruption policy of Ukraine. *Revista Amazonia Investiga*. 2023. № 12 (66). P. 304–313.
11. Popielec D. A concept of investigative cross-border journalism. *The essence and functioning of VSquare project in the Visegrad region*. URL: https://www.researchgate.net/publication/351357391_A_concept_of_investigative_cross-border_journalism_The_essence_and_functioning_of_VSquare_project_in_the_Visegrad_region (date of request: 19.01.2024).
12. Rudolph J., Eisen N., Bertron C. Ukraine's anti-corruption front. Helping Ukrainians win the war and the peace by having their backs against oligarchy. *Alliance for Securing Democracy.* URL: https://www.gmfus.org/sites/default/files/2023-06/Ukraine%20Anticorruption%20Front_digital.pdf (date of request: 19.01.2024).
13. The Kyiv Independent: «The function of journalism is not to sugarcoat Ukrainian realities». *NUJU*. URL: https://nuju.org.ua/the-kyiv-independent-the-function-of-journalism-is-not-to-sugarcoat-ukrainian-realities/ (date of request: 19.01.2024).
14. Yoserizal Saragih M. Ethics of journalistic communication in conducting investigations for public information. URL: https://www.researchgate.net/publication/371962898_ETHICS_OF_JOURNALISTIC_COMMUNICATION_IN_CONDUCTING_INVESTIGATIONS_FOR_PUBLIC_INFORMATION (date of request: 19.01.2024).

References

1. Vite, E. (2024). Zhurnalistyka ye kliuchem do peremohy Ukrainy u viini z koruptsiieiu. Proekt EJN za pidtrymky fondu Evensa [Journalism is the key to Ukraine's victory in the war against corruption. The EJN project is supported by the Evens Foundation]. Retrieved from https://ethicaljournalismnetwork.org/journalism-is-the-key-to-winning-ukraines-war-on-corruption-ukrainian [in Ukrainian].
2. Dynamika doviry sotsialnym instytutsiiam u 2021–2023 rokakh [Dynamics of trust in social institutions in 2021–2023]. (2023). *KMIS.* Retrieved from https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1335&page=1#:~:text=Трохи%20знизилася%20довіра%20до%20СБУ,Графік%201 [in Ukrainian].
3. Opytuvannia «Realizatsiia antykoruptsiinoi funktsii zhurnalistskykh rozsliduvan v haluzi ekonomiky [Survey «Implementation of the anti-corruption function of journalistic investigations in the field of economics»]. (2023). *GooleForms.* Retrieved from https://docs.google.com/forms/d/1ssltGIXliV1JOBdK_SK2grq1cthScwuXsTRZA3wlxzQ/edit#responses [in Ukrainian].
4. Yaroshchuk, O. (2020). Rozsliduvalna zhurnalistyka ta yii rol dlia demokratii [Investigative journalism and its role for democracy]. *IMI.* Retrieved from https://freedomhouse-files.s3.amazonaws.com/Investigative%20journalism_UKR_FINAL.pdf [in Ukrainian].
5. Bondarenko, O., Utkina, S., & Kolesnikova, M. (2021). The role of mass media in preventing corruption. *The Law, State and Telecommunications Review*, 13, 1, 70–93 [in English].
6. Holovkin, B., Semenyshyn, M., Tavolzhanskyi, O., Lysodyed, O., & Smetanina, N. (2023). Fight against corruption-related crimes in wartime in Ukraine. *International Annals of Criminology*.

Retrieved from https://www.cambridge.org/core/journals/international-annals-of-criminology/article/abs/fight-against-corruptionrelated-crimes-in-wartime-in-ukraine/D1F07130CB2594E302A1FD78E137D6A1 [in English].
7. Ismail, A., Khairie Ahmad, M., & Su Mustaffa, C. (2017). Investigative journalism in Malaysia: the battle between outside and inside newsroom challenges. *SHS Web of Conferences*, 33 (1), 50–79 [in English].
8. Jalaladeen, J., Rasool Murad, J., & Mudhafar Ali, H. (2023). The role of investigative journalism in combating corruption in Kurdistan region: (an analytical study). *Journal of Raparin University,* 10 (2), P. 1–26 [in English].
9. Jesus Silva, N., José Palma Lampreia Dos-Santos, M., Batista, N., & Mata, F. (2023). Crowdfunding as entrepreneurial funding for investigative Journalism in Portugal. *European Conference on Management Leadership and Governance*, 19 (1), 171–179 [in English].
10. Kotukov, O., Kotukova, T., Kozlov, K., & Odyntsova, O. (2023). The effectiveness of the national anti-corruption policy of Ukraine. *Revista Amazonia Investiga,* 12 (66), 304–313 [in English].
11. Popielec, D. (2021). A concept of investigative cross-border journalism. *The essence and functioning of VSquare project in the Visegrad region*. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/351357391_A_concept_of_investigative_cross-border_journalism_The_essence_and_functioning_of_VSquare_project_in_the_Visegrad_region [in English].
12. Rudolph, J., Eisen, N., & Bertron, C. (2023). Ukraine's anti-corruption front. Helping Ukrainians win the war and the peace by having their backs against oligarchy. *Alliance for Securing Democracy.* Retrieved from https://www.gmfus.org/sites/default/files/2023-06/Ukraine%20Anticorruption%20Front_digital.pdf [in English].
13. The Kyiv Independent: «The function of journalism is not to sugarcoat Ukrainian realities». (2023). *NUJU*. Retrieved from https://nuju.org.ua/the-kyiv-independent-the-function-of-journalism-is-not-to-sugarcoat-ukrainian-realities/ [in English].
14. Yoserizal Saragih, M. (2023). Ethics of journalistic communication in conducting investigations for public information. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/371962898_ETHICS_OF_JOURNALISTIC_COMMUNICATION_IN_CONDUCTING_INVESTIGATIONS_FOR_PUBLIC_INFORMATION [in English].

Стаття надійшла до редакції 19.01.2024.

Received 19.01.2024.

Hyrina T. Ukrainians' Perception of Journalistic Investigations: Understanding the Results of an Empirical Study

The purpose of the study *is to introduce into the academic discourse empirical knowledge about the perception of journalistic investigations by the Ukrainian audience, expectations and trust in the content produced by investigators at the regional, national and international levels.*

Research methodology. *The methodological apparatus of the study is provided by the use of methods of analysis, synthesis, generalization, and descriptive-analytical method with elements of functional analysis. In order to determine the attitude and orientation of Ukrainian users of digital media towards journalistic investigations in the period 04–10 December 2023, an electronic survey was conducted using the method of surveying Ukrainians using the Google Forms service, n=65 respondents who answered questions, mostly of the closed type.*

Results. *It was found that 72.3% of Ukrainians follow and pay attention to investigative materials in the media with varying frequency. The vast majority of survey participants fully trust or will trust depending on the arguments given in the investigations (62.5% in total), 37.5% rather do not trust or are completely skeptical of them. The thematic orientation of journalistic investigations correlates with the projects offered on the information market. Thus, the highest level of interest is kept by investigations devoted to political corruption (73.8%) and corruption in the economic sphere (72.3%). On demand of time, there is a request among Ukrainians for justice in the field of corruption during the war in Ukraine (27.7%), the recovery of Ukraine (12.3%), and the public sphere (10,8%).*

The novelty *of the article consists in supplementing the academic discussion with an empirical understanding of how the Ukrainian audience perceives journalistic investigations, what their expectations are, and what the level of trust in investigative content created at the regional, national, and international levels is.*

Practical significance*. The research materials and results have the potential to be used by journalism theorists as part of further research in the field and investigative journalist practitioners to examine the expectations, levels of interest, and inclusion of Ukrainians in the anti-corruption discourse through the media.*

Key words*: anti-corruption journalism, fight against corruption, economic journalism, information space, journalistic investigation, media support for the recovery of Ukraine.*